

**KONFERENCJA NAUKOWA „POLITYKA A MEDIA. MEDIA
A POLITYKA W POLSCE XX I XXI W.”,
KRAKÓW, 14.11.2019**

W dniu 14 listopada 2019 roku w Krakowie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa „Polityka a media. Media a polityka w Polsce w XX i XXI w.”. Inicjatorami oraz organizatorami tego wydarzenia było dwoje profesorów uczelnianych Wydziału Nauk Społecznych Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie – Evelina Kristanova i Piotr Solarz. Spotkanie przygotowano we współpracy z Instytutem Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Stowarzyszeniem Pontyfikatu Papieża Jana Pawła II w Mławie oraz Instytutem Nauk Społecznych Collegium Bobolanum. Patronat nad imprezą, oprócz wymienionych wyżej instytucji, objęły także Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej oraz Telewizja Polska TVP3 Kraków.

Konferencja dotyczyła szeroko zakrojonej problematyki poświęconej różnym aspektom funkcjonowania mediów w XX i XXI w. Było to wynikiem przyjęcia przez organizatorów za przedmiot rozważań zróżnicowanej tematyki, która uwzględniła zarówno obszerny okres historyczny (od momentu zakończenia II wojny światowej aż po czasy współczesne), jak też wieloaspektowy zakres problemowy (analizę rozmaitych zjawisk z zakresu cenzury, mediów katolickich, branży księgarskiej, nowych mediów, infomorfozy czy kreowania wizerunku we współczesnej polityce).

Istotną i nader interesującą częścią wprowadzającą do rozważań było wystąpienie gościa honorowego – Redaktora Bernarda Margueritte’a, który w latach 1966–1970 pełnił funkcję korespondenta *Le Monde* w Polsce, żonatego z Polką i znanego z sympatii do naszego kraju. Warto zatem dłużej zatrzymać się nad przesłaniem wypowiedzi francuskiego dziennikarza, którego referat miał charakter diagnozy współczesnego systemu medialnego i w swej wymowie nie był wolny od pesymistycznych konstatacji. Podane w nim przykłady wskazywały bowiem wyraźnie, że w świecie z nieograniczonym dostępem do informacji człowiek „coraz bardziej się zatracza”. Redaktor zwrócił uwagę na negatywne konsekwencje globalizacji, podkreślając, że coraz częściej mamy do czynienia z uniformizacją stylu i treści mediów. Ujednolicenie przekazu medialnego stanowi wynik rosnącej koncentracji środków masowego przekazu w rękach gigantów finansowych, nierzadko powiązanych z przemysłem zbrojeniowym oraz sprawujących kontrolę nad ogromną częścią rynku medialnego. A to – jak przekonywał Margueritte – stanowi zagrożenie dla pluralizmu prasy i demokracji. Koncerny medialne kładą bowiem nacisk przede

wszystkim na zysk, nie na jakość, w konsekwencji czego „prawo do bycia rzetelnie poinformowanym stało się luksusem”. Jak dowodził redaktor, publiczność coraz częściej czerpie informacje z jednego źródła, które ma zazwyczaj „swoje interesy handlowe”, stojące niejednokrotnie w sprzeczności z wartościami demokratycznymi. Współcześnie, cytując prelegenta, „gazeta jest produktem do sprzedania, takim samym jak puszka z napojem, mydło czy szampon do włosów, a prasa i telewizja są słupami reklamowymi, gdzie branżowe giganty zachwalają swoje towary”. Istotnym zagrożeniem, zauważonym przez korespondenta, stało się dążenie za wszelką cenę do maksymalizacji zysku, prowadzące do obniżenia jakości przedstawianych treści medialnych oraz ich tabloidyzacji. Zjawiska te, jak ocenił dziennikarz, stały się przejawem pogardy dla publiczności. Pesymistycznie, zdaniem Margueritte’a, kształtuje się również współczesny zawód dziennikarza. Zebrani na konferencji goście usłyszeli bowiem, że większość dziennikarzy „charakteryzuje brak profesjonalizmu oraz zwykłe lenistwo”. Towarzyszy temu brak wiedzy oraz niedbały sposób weryfikowania źródeł informacji. Przygotowanie sensacyjnego artykułu nie wymaga przecież od dziennikarza wysiłku – taki tekst „sprzedaje się sam”. W podsumowaniu Margueritte wyraził też pogląd, że niewiarygodne środki przekazu w istocie zagrażają demokracji. Odbiorca, który nie wierzy już informacjom w mediach, traci zainteresowanie sprawami publicznymi. W konsekwencji nie idzie na wybory, aby zagłosować. Kończąc swą wypowiedź, redaktor zadał pytanie o środki zaradcze, które mogłyby być wyjściem z tego kryzysu. Zasugerował dążenie do stworzenia etycznych *mass mediów*, opartych na wyższych wartościach. Zaznaczył przy tym, że do tego potrzeba świadomych obywateli, gotowych nie tylko domagać się respektowania swoich praw, ale także zaangażowanych w życie społeczne oraz zdolnych do proponowania mądrych rozwiązań.

Konferencyjne obrady przebiegały w trzech następujących po sobie sesjach. W pierwszej z nich, zatytułowanej „Rola polityki w mediach”, prowadzonej przez redaktora Margueritte’a, prelegenci podjęli namysł nad problematyką związaną z cenzurowaniem środków masowego przekazu w PRL, zależnościami między polityką a mediami na przykładzie Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa oraz z perspektywami nauczania Kościoła katolickiego.

Specyfikę funkcjonowania Rozgłośni Polskiej RWE w interesujący sposób przybliżył prof. dr hab. Rafał Habielski (UW, BBH IPN w Warszawie), który omówił założenia polityki redakcyjnej rozgłośni, wpływ amerykańskiej dyrekcji na monachijską radiostację oraz niektóre kontrowersyjne – z polskiego punktu widzenia – kwestie, jak np. stosunek amerykańskiego kierownictwa RWE do zachodniej granicy Polski na Odrze i Nysie. Podał też przykłady działania cenzury prewencyjnej w programach radiowych. Znany historyk i badacz polskiej emigracji oparł swoją rzetelną pod względem naukowym wypowiedź na podstawie ostatnio prowadzonych analiz dokumentów oraz materiałów do dziejów RWE. Ich rezultatem stały się między innymi dwa tomy jego autorstwa wydane w 2019 roku przez Wydawnictwo Ossolineum we Wrocławiu, zatytułowane „Rozgłoszenia Polskiej Radia Wolna Europa w latach 1950–1975” (wraz z Pawłem Machciewiczem, t. 1) oraz „Audycje historyczne i kulturalne Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w latach 1952–1975” (t. 4).

Kolejne wystąpienia dotyczyły różnych aspektów funkcjonowania cenzury prewencyjnej w Polsce w latach 1944–1990. Głos zabrali następujący badacze: dr hab. Joanna Hobot-Marcinek z Uniwersytetu Jagiellońskiego (z perspektywy literaturoznawcy wygłosiła referat pt. „Media na cenzurowanym. Cenzura, auto-cenzura i poprawność polityczna w mediach”), prof. UAM dr hab. Piotr Nowak z Uniwersytetu Adama Mickiewicza („Władza wobec cenzury w Polsce Ludowej 1944–1989: powiązania, relacje, wpływy”), dr hab. Kamila Kamińska-Chełminiak z Uniwersytetu Warszawskiego („Współpraca GUKPPIW i UB/SB w zakresie cenzurowania mediów”). Sesję zakończyło wystąpienie ks. dr. Roberta Wawra (PWTW Collegium Bobolanum) zatytułowane „Polityka i media w Polsce z perspektywy nauczania Kościoła katolickiego na temat roli mediów w życiu społecznym”, podczas którego prelegent krytycznie odniósł się do licznych zaobserwowanych okiem badacza nieprawidłowości.


W drugiej sesji, zatytułowanej „Książka i prasa w PRL-u”, której przewodniczył prof. dr hab. Rafał Habielski (UW), prelegenci skupili się na przedstawieniu zagadnień związanych z rynkiem książki w latach 1945–1989, branżową prasą wydawniczo-księgarską, cenzurowaniem publikacji (na przykładzie książki pisarza Jacka Kajtocha). Podejmowali ponadto problematykę wiążącą się z wydawnictwami zwartymi w schyłkowym okresie PRL-u oraz z polską prasą katolicką w latach 1945–1953. W tej części wyniki swojej pracy badawczej przedstawili: dr hab. Marek Tobera (UW) (referat pt. „«Książka w godzinie krytycznej», czyli «O Drugą Polskę – również księgarską». Historia polityczna branżowej prasy wydawniczo-księgarskiej w PRL”), prof. dr hab. Dariusz Jarosz (IH PAN) („Partyjny punkt widzenia? Wydział Kultury KC PZPR wobec spraw książki w schyłkowym okresie PRL”), prof. UJ dr hab. Wojciech Kajtoch (UJ) („Dzieje jednej ze skonfiskowanych książek”) oraz prof. AEH dr hab. Evelina Kristanova (AEH w Warszawie) („Władza komunistyczna wobec polskiej prasy katolickiej w latach 1945–1953”). Wszyscy uczestnicy, znani z licznych publikacji naukowych, w kompetentny i fachowy sposób przedstawili wyniki swoich wieloletnich badań.

Ostatnia sekcja odbyła się pod hasłem „Współczesne media w polityce”. Jej moderatorem była dr hab. Kamila Kamińska-Chełminiak (UW). Prelegenci odnieśli się do aktualnych zjawisk (często niepokojących odbiorców), które mają miejsce w relacji polityki z mediami w Polsce. Na początku referat pt. „Infomorfoza – polityczne uwarunkowania strategicznej gry o sieć” wygłosiły specjalizujące się w problematyce politycznej i medioznawczej prof. UJ dr hab. Agnieszka Hess i prof. UJ dr hab. Maria Nowina Konopka. Prof. UPJPII ks. dr hab. Michał Drożdż w ujęciu filozoficznym i etycznym przedstawił referat pt. „Medialna «produkcja» wizerunków polityków z perspektywy konstruktywizmu”, ukazując liczne techniki manipulacyjne. Do wpływu propagandy na polskie społeczeństwo obywatelskie w kontekście nauczania Jana Pawła II na temat mediów w ciekawy sposób odniósł się prof. AEH dr hab. Piotr Solarz (AEH w Warszawie).

Każdą z sesji kończyły podsumowania prowadzących, dyskusje oraz komentarze do zaprezentowanych tematów. Jednodniowa konferencja w kameralnym gronie wybitnych naukowców (m.in. przedstawicieli rywalizujących ze sobą o pierwsze

miejsca w rankingach uniwersyteckich ośrodków kształcących współczesnych dziennikarzy w Polsce, czyli Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW oraz Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej UJ) stała się okazją nie tylko do wymiany doświadczeń, ale także spotkania w przyjaznym gronie. W zamierzeniu organizatorów konferencja ma charakter cykliczny, a kolejna została zaplanowana jako międzynarodowa.

Kamila Kamińska-Chelminiak

 orcid.org/0000-0002-6082-0444